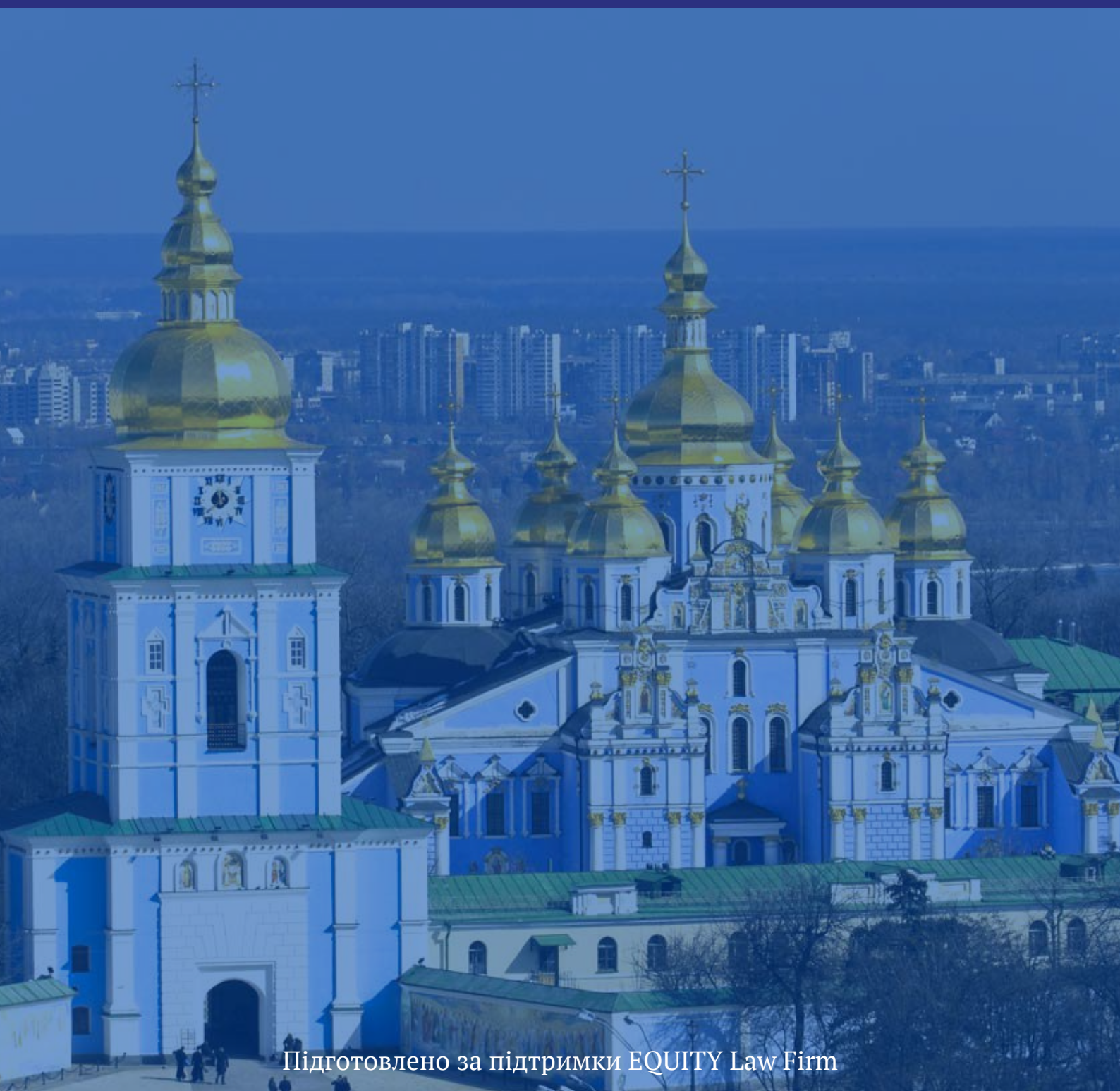

ЗВІТ

щодо особливостей врегулювання
зовнішньоекономічної діяльності
під час воєнного стану в Україні

22 квітня 2022 р.

ЗВІТ

щодо особливостей врегулювання зовнішньоекономічної діяльності під час воєнного стану в Україні

I. Банківсько-фінансова сфера, податки і збори

Питання: Обмеження грошових переказів за кордон

Особливості:

- Проведення розрахунків за документарними та резервними акредитивами / гарантіями / контргарантіями, відкритими (підтвердженими, наданими) із 24 лютого 2022 року, забороняється, крім випадків, коли розрахунки здійснюються з метою операцій клієнтів банків, визначених у підпунктах 2 - 6 пункту 14 Постанови №18.
- Дозволяється здійснювати переказ валютних цінностей за кордон з України у наступних випадках:
 - 1) власних операцій банків, включаючи з міжнародними платіжними системами;
 - 2) імпортних операцій резидентів з купівлі **товарів критичного імпорту** за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України; 2¹) операцій резидентів з виконання зобов'язань за державною гарантією;
 - 3) валютних операцій МФО, а також з метою розрахунків з МФО або з його представництвом;
 - 4) для проведення мобілізаційних та інших заходів (потреб) у сферах забезпечення національної безпеки;
 - 5) оплати витрат на лікування в іноземних медичних закладах, за навчання, витрати на транспортування хворих, витрати, пов'язаних зі смертю громадян за кордоном;
 - 6) на підставі окремих дозволів (рішень) НБУ на підставі звернень державних органів України;
 - 7) переказів на користь дипломатичних представництв, консульських установ України за кордоном та їх працівників;
 - 8) розрахунків за кордоном з використанням електронних платіжних засобів або електронних платіжних засобів для отримання коштів;
 - 9) на суму в еквіваленті до **100 000 гривень** включно на одного клієнта на календарний місяць переказів з рахунків фізичних осіб на рахунки фізичних осіб з використанням реквізитів електронних платіжних засобів платника та отримувача (person-to-person) та розрахунків, з використанням електронних платіжних засобів, для оплати операцій з активами, які конвертуються (quasi cash). До таких операцій, зокрема, належать: купівля криптовалют, поповнення брокерських або форекс-рахунків, поповнення електронних гаманців, купівля подарункових сертифікатів, перекази на користь букмекерських компаній, оплата дорожніх чеків. Коди категорій торговців, що можуть використовуватися для таких операцій, зокрема, такі: 4829; 6012; 6050; 6051; 6534; 6539; 6540; 7800; 7801; 7802; 7995;
 - 10) розрахунків національного оператора поштового зв'язку, небанківських фінансових установ, які є прямими учасниками міжнародних карткових платіжних систем, за зобов'язаннями перед ними;

- 11) переказів на користь представництв і філій за кордоном юридичних осіб, у статутному капіталі яких державі прямо або опосередковано належить частка в розмірі 100 відсотків;
 - 12) операції з переказу іноземної валюти з метою сприяння підвищенню обороноздатності України фізичною особою, яка не є суб'єктом господарської діяльності, за товари, що містяться в Переліку товарів критичного імпорту, з кодами згідно з УКТЗЕД: 8507, 6211 43 90 00, 6506 10 80 00, 61 - 62, 6403 - 6405, 3926, 6217, 9005 10 00 00, 9005 80 00 00, 8802 20 00 00, 8802 30 00 00, 9404 30 00 00, 3926 90 92 90, 30, якщо сума такої операції/операцій **на календарний місяць в еквіваленті є меншою, ніж 400 000 гривень**;
 - 13) переказу іноземної валюти для виплати пенсій громадянам України, які виїхали на постійне місце проживання за кордон,;
 - 14) розрахунків значущих операторів послуг платіжної інфраструктури з нерезидентами для забезпечення функцій у міжнародних карткових платіжних системах;
 - 15) оплати Фондом гарантування вкладів фізичних осіб юридичних послуг, що отримані/отримуються ним за кордоном.
- При цьому, валютний нагляд за операціями, що дозволені підпунктами 1, 2¹, 3, 4, 6, 7 пункту 14 Постанови №18 здійснюється **в спрощеному вигляді без додаткового аналізу документів про валютні операції, джерела походження коштів, та інших заходів.**

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану"

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022р. № 15 "Про перелік товарів критичного імпорту"

Питання: Граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту

Особливості:

- Граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів становлять **90 календарних** днів та застосовуються до операцій, здійснених з 05 квітня 2022 року. При цьому, граничні строки розрахунків:
 - a. не поширюються на операцію з експорту, імпорту товарів, сума якої (в еквіваленті) є меншою, ніж **400 тисяч гривень** (далі - незначна сума), крім дроблення операцій з експорту товарів або дроблення валютних операцій;
 - b. застосовуються з урахуванням установлених Національним банком України винятків та (або) особливостей для окремих товарів та (або) галузей економіки.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану"

Питання: Обмеження щодо зняття та обміну валюти

Особливості:

Національний банк України запроваджує ряд валютних обмежень на період воєнного стану, що стосується виводу коштів за кордон. В той же час, для деяких категорій товарів спрощено процедуру підтвердження джерел походження коштів та надання інших документів.

Ліміти на зняття готівки:

- Обмеження щодо зняття готівки в гривні - до 100 тис. грн на день.
- Альтернативні методи зняття готівкової гривні: підприємства, торгівлі, аптеки, АЗС. Отримати можна від 500 гривень, але не більше 6 000 гривень.
- Обмеження щодо зняття готівки в іноземній валюті - до 100 тис. грн на день.
- Зняття готівки за кордоном із рахунків в іноземній валюті, що відкриті в українських банках.
- Зняття готівки за кордоном із гривневих рахунків, що відкриті в українських банках.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану"

Питання: Обмеження операцій з іноземною валютою

Особливості:

- Обмеження на продаж іноземної валюти (готівкової та безготівкової) відсутні.
- Зафіксовано офіційний курс гривні до долара – 29,25 грн/\$
- Купівля іноземної валюти заборонена з 24 лютого 2022 року, окрім наступних виключень:
 - 1) купівля іноземної валюти, банківських металів у відділеннях банків, які розташовані на територіях, що перебувають під загрозою окупації. Рішення приймається керівником банку, який може делегувати таке рішення керівнику відділення.
 - 2) торгівля валютними цінностями, що здійснюється банками з іншими банками на умовах "своп", іноземними фінансовими установами, Національним банком України, міжнародними фінансовими організаціями, членом яких є Україна, та міжнародними фінансовими організаціями;
 - 3) операції з обміну валюти в межах 1 групи Класифікатора;
 - 4) з метою проведення дозволених валютних переказів, визначених у пункті 14 Постанови № 18;
 - 5) операції на умовах "своп" з клієнтами-резидентами, якщо перша частина операції передбачає купівлю в клієнта-резидента іноземної валюти та обміну іноземної валюти в межах 1 групи Класифікатора;
 - 6) купівля валюти на умовах "форвард" за форвардними договорами, укладеними до 23 лютого 2022 року (включно).
 - 7) для забезпечення виплат під час відрядження працівників апаратів військових аташе та представників Міністерства оборони України.
 - 8) реалізація залишків пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції, якщо немає загрози життю та здоров'ю працівників і клієнтів.

- Банки не можуть продавати валюту за курсом, що відрізняється від курсу НБУ більш ніж на 1%. Обмін однієї валюти на іншу можливий в межах 1 групи Класифікатора іноземних валют та банківських металів в доларах США - за курсом, що може відхилитися не більше ніж на 1 % від офіційного курсу НБУ, який діє в день здійснення операції.
- Банку дозволяється купувати готівкові кошти в гривнях в іноземній фінансовій установі за безготівкову валюту в обсязі, що не перевищує 1 000 000 євро в день.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану".

Питання: Обмеження щодо розрахунків, що пов'язані з Російською Федерацією/Республікою Білорусь

Особливості:

- Обслуговуючими банками зупинено видаткові операції за рахунками резидентів Російської Федерації/Республіки Білорусь та за рахунками юридичних осіб, бенефіціарними власниками яких є такі особи, за винятком здійснення на території України:
 - 1) переказу на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України;
 - 2) соціальних виплат, заробітної плати, оплати комунальних послуг, сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
 - 3) видаткових операцій з рахунків фізичних осіб - резидентів Російської Федерації та Республіки Білорусь, що містяться в переліках Служби безпеки України та/або державних органів України.
 - 4) продажу безготівкової валюти, крім російських та білоруських рублів;
 - 5) сплати банку комісій та інших платежів за здійснення операцій з надання послуг, а також з метою виконання власних зобов'язань за кредитними договорами (включаючи відсотки) перед банками;
 - 6) переказу коштів на інші власні поточні рахунки таких осіб, відкриті в банках на території України (крім коштів у російських рублях/білоруських рублях);
 - 7) страхових виплат шляхом оплати закладам охорони здоров'я вартості медико-санітарної, іншої допомоги, у зв'язку із настанням страхового випадку за договорами добровільного страхування;
 - 8) страхового відшкодування шкоди життю, здоров'ю, майну потерпілих, заподіяної до 23 лютого 2022 року (включно), за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;
 - 9) сплати внесків до централізованих страхових резервних фондів Моторного (транспортного) страхового бюро України відповідно до Закону України "Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів".
- При цьому, Національний банк України приймає рішення щодо здійснення обслуговуючими банками видаткових операцій за рахунками вищевказаних юридичних осіб, на підставі відповідних звернень державних органів України, які надаються у зв'язку зі здійсненням такими юридичними особами важливих функцій та/або надання важливих послуг.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану"

Питання: Обмеження використання російської та білоруської валюти

Особливості:

- Заборонено зарахувати кошти на рахунки клієнтів фізичних осіб за переказами, ініційованими з використанням електронних платіжних засобів, емітованих учасниками міжнародних платіжних систем, що здійснюють свою діяльність на території Російської Федерації та Республіки Білорусь.
- Заборонено приймати в Україні електронні платіжні засоби (включаючи перекази, здійснення розрахунків та видачу готівки), емітовані учасниками міжнародних платіжних систем, що здійснюють свою діяльність на території Російської Федерації та Республіки Білорусь.
- Заборонено банкам-емітентам електронних випуск електронних грошей, поповнення електронних гаманців електронними грошима, розповсюдження електронних грошей.
- Заборонено валютні операції з використанням російських та білоруських рублів, учасником яких є особа, яка має місцезнаходження (zareєстрована/проживає) в Російській Федерації або в Республіці Білорусь або для виконання зобов'язань перед вказаними особами, окрім наступних операцій:
 - переказ коштів (крім російських рублів та білоруських рублів) на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України;
 - переказ коштів (крім російських рублів та білоруських рублів) на рахунки резидентів у банках за операціями з експорту, повернення за операціями з імпорту.
 - переказ коштів (крім російських рублів та білоруських рублів) на території України з метою здійснення соціальних виплат, виплат заробітної плати, оплати комунальних послуг, сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів;
 - переказ коштів (крім російських рублів та білоруських рублів) за валютними операціями фізичних осіб, зазначених у підпункті 3 пункту 15 цієї постанови;
 - операції із зарахування надходжень коштів (включаючи надходження коштів у російських/білоруських рублях) із-за кордону на кореспондентський рахунок банку, відкритий в іншому банку на території України;
 - переказ коштів на території України з рахунку юридичної/фізичної особи, яка має місцезнаходження (zareєстрована / постійно проживає) у Російській Федерації або в Республіці Білорусь [поточного, вкладного (депозитного) рахунку, рахунку умовного зберігання (ескроу)], на інший власний поточний рахунок такої особи (крім коштів у російських/білоруських рублях);
 - операції з продажу на території України юридичною/фізичною особою, яка має місцезнаходження (zareєстрована / постійно проживає) у Російській Федерації або в Республіці Білорусь, безготівкової іноземної валюти, крім російських рублів та білоруських рублів.

Резиденти та нерезиденти мають право здійснювати операції з перерахування коштів в іноземній валюті на території України та із-за кордону на спеціальний рахунок Національного банку України для збору коштів на підтримку Збройних Сил України та/або на рахунки Кабінету Міністрів України, міністерств та інших державних органів України, а також благодійних фондів, цілями та сферами благодійної діяльності яких є сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, підтримка Збройних Сил України та територіальної оборони України, соціальний захист, охорона здоров'я та інші нагальні питання захисту населення в умовах воєнного стану.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 року № 18 "Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану"

Питання: Звільнення від відповідальності платників податків за недотримання термінів сплати податків та подання звітності

Особливості:

- На період до припинення або скасування воєнного стану на території України платників податків звільнено від передбаченої відповідальності за дотримання термінів сплати податків і зборів, подання звітності, реєстрації у відповідних реєстрах податкових накладних.
- За звітний період лютий 2022 року - податкові зобов'язання та податковий кредит формуються на підставі зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних (що були зареєстровані в ЄРПН до 24.02.2022) та наявних у платника первинних документів бухгалтерського обліку, складених відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»(по операціях, не підтверджених зареєстрованими в ЄРПН податковими накладними та розрахунками коригування до них) (далі – первинний (розрахунковий) документ).
- За наступні звітні періоди в період дії воєнного стану - податкові зобов'язання та податковий кредит мають формуватися на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів.
- Окрім того, запроваджено автоматичне формування нових сертифікатів відкритих ключів користувачів за один день до закінчення строку чинності старих сертифікатів терміном дії на один рік. **При цьому особистий ключ користувача не змінюється.**
- Знімається відповідальність за несвоєчасне подання фізичною особою **податкової декларації про майновий стан і доходи**

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

Питання: Відображення в податкових деклараціях з ПДВ сум податкових зобов'язань

Особливості:

- За наявності можливості, платники податку можуть відображати в Таблиці 1.1 додатку 1 до податкової декларації з ПДВ відомості про суми ПДВ, включені до складу податкових зобов'язань за звітний (податковий) період, по не зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних/розрахунках коригування та по первинних (розрахункових) документах, на дату подання податкової декларації з ПДВ.
- Саме дані відображені в таблиці 1.1. (по не зареєстрованих в ЄРПН податкових накладних/розрахунках коригування) будуть сприяти в подальшому реєстрації в ЄРПН

податкових накладних та розрахунків коригування за рахунок показника Σ Перевищ («другого реєстраційного ліміту», обрахованого відповідно до пункту 2001.9 статті 2001 ПКУ).

- Суми податкового кредиту з ПДВ сформовані на підставі даних первинних (розрахункових) документів, отриманих від постачальників товарів/послуг, повинні відображатися платниками ПДВ у таблиці 2.1. відомості про операції з придбання з податком на додану вартість, які підлягають оподаткуванню за основною ставкою та ставками 7% і 14%, додатку 1 до податкової декларації з ПДВ, та одночасно покупець, за наявності можливості, включає до заяви про допущення продавцем товарів/послуг помилок при зазначенні обов'язкових реквізитів податкової накладної та/або порушення продавцем граничних термінів реєстрації в ЄРПН податкової накладної та/або розрахунку коригування додатку 7 до податкової декларації з ПДВ (подання такої заяви не має наслідків притягнення до відповідальності).
- При поданні податкової звітності з ПДВ, в якій відображаються податкові зобов'язання, сформовані на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, та по не зареєстрованим в ЄРПН податкових накладних та розрахунках коригування у платника податку буде формуватися в СЕА ПДВ показник Σ Перевищ та, відповідно, зменшуватись реєстраційний ліміт в СЕА ПДВ.
- Після завершення дії воєнного стану платники зобов'язані забезпечити реєстрацію в ЄРПН всіх податкових накладних та розрахунків коригування, реєстрація яких відтермінована на час дії військового стану.
- З урахуванням положень пункту 200 1.9. ст. 200 1 ПКУ платники податку матимуть можливість реєстрації податкових накладних/розрахунків коригування в ЄРПН (навіть при від'ємному значенні реєстраційного ліміту визначеного відповідно до пункту 200 1.3 статті 2001 ПКУ), зокрема, за умови сплати нарахованих податкових зобов'язань по податковій декларації за лютий 2022 року та інших звітних періодах в період дії воєнного стану, за рахунок «другого реєстраційного ліміту», обрахованого відповідно до пункту 2001.9 статті 2001 ПКУ.
- Всі податкові зобов'язання та податковий кредит, задекларовані платниками під час дії такого воєнного стану на підставі наявних у платника первинних (розрахункових) документів, підлягають обов'язковому уточненню (приведенню у відповідність) з урахуванням даних податкових накладних та розрахунків коригування, зареєстрованих в ЄРПН.

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

Питання: Особливості сплати податку на додану вартість

Особливості:

- Сплата до бюджету узгоджених податкових зобов'язань з податку на додану вартість, що задекларовані платником в поданих податкових деклараціях з ПДВ, здійснюється платником шляхом поповнення електронного рахунку у СЕА ПДВ.
- У подальшому, у терміни визначені ПКУ, ДПС на підставі поданих платниками податку податкових декларацій (уточнюючих розрахунків) будуть сформовані відповідні реєстри на перерахування сум податку до бюджету. Такі реєстри у визначені терміни будуть спрямовані до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів (Держказначейство), для здійснення перерахування таких сум до бюджету.

- Відповідно кошти, які платники податку зарахували на електронний рахунок у СЕА ПДВ, будуть враховані при обрахунку розміру реєстраційного ліміту, що обчислюється відповідно до пункту 2001.3 статті 2001ПКУ.
- На період дії воєнного стану на території України звільняються від оподаткування ПДВ операції з ввезення товарів на територію України у режимі імпорту суб'єктами господарювання, які зареєстровані платниками єдиного податку першої, другої та третьої групи, крім осіб, які обрали ставку єдиного податку у розмірі 3 % доходу.
- Крім того, платники єдиного податку третьої групи звільняються від обов'язку нарахування та сплати ПДВ, зокрема, при ввезенні товарів на митну територію України.
- Звільнення від оподаткування, не застосовується до операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту товарів, які мають походження з країни, визнаної державою-окупантом згідно із законом та/або визнаною державою-агресором.

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

«Перехідні положення» Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 року № 2755-VI з змінами та доповненнями

Питання: Звільнення від сплати екологічного податку

Особливості:

- Тимчасово, з 1 січня 2022 року по 31 грудня року, в якому припинено чи скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується екологічний податок платниками цього податку, зареєстрованими (взятими на облік) за місцем розміщення стаціонарних джерел забруднення, за утворення радіоактивних відходів та тимчасове зберігання радіоактивних відходів на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії, та на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації.
- Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, та територій, тимчасово окупованих збройними формуваннями Російської Федерації, визначається Кабінетом Міністрів України.
- Для об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням екологічним податком не нараховується та не сплачується за I, II, III та IV квартали 2022 року екологічний податок за всі обсяги та види забруднення, що здійснюються стаціонарними джерелами забруднення, передбачені законодавством України, та за всі обсяги утворених радіоактивних відходів та обсяги тимчасового зберігання радіоактивних відходів.

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

Питання: Звільнення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та єдиного податку

Особливості:

- Тимчасово, з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні та ще протягом 12 місяців ФОП - платники єдиного податку, мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати ЄСВ за себе
- До припинення або скасування воєнного стану в Україні та упродовж ще 12 місяців особи, зазначені у пп. 4, 5 та 51 ч. 1 ст. 4 Закону про ЄСВ, мають право не нараховувати,

не обчислювати та не сплачувати ЄСВ за себе. При цьому положення абз. 2 п. 2 ч. 1 ст. 7 Закону про ЄСВ щодо таких періодів для таких осіб не застосовують.

- Водночас такими особами розрахунок ЄСВ у складі податкової декларації не заповнюється за період, в якому ЄСВ не обчислювався та не сплачувався.
- Фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої груп, мають право не сплачувати єдиний податок.
- При цьому такими особами декларація платника єдиного податку – фізичної особи – підприємця, не заповнюється за період, в якому єдиний податок не сплачувався.

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – ІХ «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

Питання: Автоматичне продовження дії ліцензій на право виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом, по яких до припинення або скасування воєнного стану на території України не сплачено черговий платіж за ліцензію та/або закінчився термін її дії

Особливості:

- Вважаються діючими ліцензії, за якими до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України або за наявності обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин) не сплачено черговий платіж за ліцензію та/або закінчився термін дії ліцензії на право:
 - виробництва та обігу спирту, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах;
 - виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом та місць виробництва, зберігання, оптової та роздрібною торгівлі паливом.
- Обов'язки щодо сплати чергових платежів/дії щодо продовження ліцензії мають бути виконані суб'єктом господарювання протягом 30 днів, наступних за днем припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану в Україні.

Правовий акт:

Закон України від 19 грудня 1995 року № 481/95-ВР «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального»

Питання: Особливості здійснення оподаткування акцизним податком та обігу підакцизних товарів

Особливості:

- Не вважаються реалізацією пального операції з фізичної передачі (відпуску, відвантаження) пального на митній території України: (а) як гуманітарної допомоги у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України; (б) що здійснюються у зв'язку з його примусовим відчуженням чи вилученням для потреб держави без отримання компенсації за примусово відчужене або вилучене паливо; (с) що здійснюються у зв'язку з його передачею для потреб забезпечення оборони держави та функціонування інших сфер держави, без попереднього або наступного відшкодування його вартості.
- Операції з добровільної передачі або відчуження, або вилучення підакцизних товарів для потреб забезпечення оборони держави та функціонування інших, визначених цим пунктом, сфер держави (без попереднього або наступного

відшкодування їх вартості) для цілей оподаткування, також не вважаються операціями з реалізації. По зазначених операціях не виникатиме податкове зобов'язання.

- У суб'єктів господарювання, які є платниками акцизного податку – виробниками пального або особами, які реалізують пальне, виникатиме обов'язок: складати заявку на поповнення (коригування) залишку пального та відповідно акцизну накладну, розрахунок коригування акцизної накладної на такі операції, які віднесено до втраченого пального), відображати у додатку 1-1 та додатку 10 до декларації такі операції.
- У суб'єктів господарювання, які: отримують пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки і є платниками акцизного податку з реалізації пального - виникатиме обов'язок складати акцизну накладну на такі операції, які віднесено до втраченого пального (код операції для складання в одному примірнику 2 – втрачене, зіпсоване, знищене пальне. При цьому не виникає обов'язок додаткового отримання ліцензії на право оптової та/або роздрібною торгівлі для здійснення таких операцій);
- У суб'єктів господарювання, які: отримують пальне виключно для потреб власного споживання чи промислової переробки і не є розпорядниками акцизних складів – платниками акцизного податку з реалізації пального – не виникатимуть обов'язки: отримувати ліцензію на право здійснення оптової або роздрібною торгівлі паливом; реєструватися платниками акцизного податку та реєструвати акцизні склади; враховувати обсяги пального, безоплатно переданого на зазначені потреби, при обрахунку обсягів, які суб'єкти господарювання мають право отримати протягом року на зберігання з метою використання виключно для потреб власного споживання (1000 кубічних метрів та платник єдиного податку четвертої групи – 10000 кубічних метрів).
- Тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, встановлено **нульову ставку** акцизного податку на окремі види пального, зокрема: (а) бензини моторні; (б) важкі дистилати (газойль); (с) скраплений газ (пропан або суміш пропану з бутаном) та інші гази; (d) бутан, ізобутан.
- Платники акцизного податку – виробники пального при поповненні залишку пального в системі електронного адміністрування реалізації пального та спирту мають складати заявки на поповнення (коригування) залишку, у гр. 6 якої вказувати нульову ставку акцизного податку.
- Виробники етилену, до отримання або до ввезення на митну територію України в якості сировини для виробництва етилену не видають податковий вексель на суму акцизного податку (оскільки п. 41 підрозділу 5 розділу XX Кодексу встановлено нульову ставку незалежно від напрямку використання такого пального).
- Відновлення обліку пального та спирту етилового на акцизних складах, які є частково зруйнованими та розташовані в районах проведення бойових дій або на тимчасово окупованих територіях здійснюватиметься на підставі даних інвентаризації, проведеної після закінчення воєнного стану.
- Дозволяється ввезення на митну територію України тютюнових виробів, маркованих марками акцизного податку, які не є документами суворого обліку, та надруковані за межами митної території України на замовлення виробників або імпортерів тютюнових виробів. Враховуючи те, що в даному випадку не подається заявка - розрахунок на придбання марок акцизного податку для маркування тютюнових виробів та рідин, що використовуються в електронних сигаретах, то ввезення на митну територію України тютюнових виробів, які марковані такими марками, можливо за визначених умов.
- Припинено мораторій на проведення фактичних перевірок, у т.ч. перевірок щодо дотримання вимог законодавства, контроль за дотриманням яких покладено на контролюючі органи.

Правовий акт:

Закон України від 03 березня 2022 року № 2118 – IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану»

II. Імпорт товарів і переміщення людей

Питання: Спрощення порядку митного оформлення окремих товарів

Особливості:

На період воєнного стану встановлено спрощений порядок митного оформлення наступних груп товарів: лікарські засоби; медичні вироби; окремі групи продуктів харчування; товари критичного імпорту, перелік яких затверджено постановою Кабінету Міністрів України № 153 від 24.02.2022 року; товари, визначені списком товарів військового призначення, міжнародні передачі яких підлягають державному контролю, який зокрема передбачає:

- можливість подання попередньої митної декларації, яка містить всю необхідну інформацію для випуску товарів, без пред'явлення таких товарів митному органу відповідно до частини п'ятої статті 259 Митного кодексу України, або за місцем перетину митного кордону України шляхом подання митної декларації, заповненої у звичайному порядку, або в будь-якому митному органі в установленому законодавством порядку;
- незастосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім державного експортного контролю)
- можливість відстрочення сплати митних платежів під час ввезення на митну територію України товарів за переліком згідно з додатком до цієї постанови на підставі письмової заяви платника податків, поданої одночасно з митною декларацією (термін відстрочення сплати митних платежів – протягом трьох місяців після закінчення воєнного стану).

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України № 236 від 09.03.2022 р.

Питання: Спрощення ввезення гуманітарної допомоги

Особливості:

- Декларування допомоги за полегшеною процедурою при перетині митного кордону (подання спрощеного документу «Декларація про перелік товарів, що визнаються гуманітарною допомогою»);
- Визначення вичерпного переліку документів, які необхідні для вивезення із країни-донора і для ввезення в Україну, що включає: договір дарування або подарунковий сертифікат; лист-звернення від отримувача гуманітарної допомоги на ім'я керівника митного органу в Україні, товаросупровідні документи: проформа-інвойс; CMR.
- затвердження переліку категорій товарів, що визнаються гуманітарною допомогою та не потребують проведення процедури визнання таких товарів гуманітарною допомогою у кожному конкретному випадку, зокрема: (а) товари, які не призначені для продажу і ввозяться для забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, цивільного захисту населення та його повсякденних потреб; (б) товари, ввезення яких можливе лише за наявності письмового рішення керівника відповідної військово-цивільної або військової адміністрації щодо переліків товарів та ваги вантажів, що необхідні для забезпечення національної безпеки і оборони у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, цивільного захисту населення та його повсякденних потреб.
- скорочення часових та адміністративних витрат, скасування всіх заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (крім державного експортного

контролю), зокрема фітосанітарного та ветеринарно-санітарного контролю, державного контролю за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин, що проводяться згідно із законодавством України.

Правовий акт:

Постанови Кабінету Міністрів України №174 від 01.03.2022 р.

Постанова Кабінету Міністрів України № 224 від 07.03.2022 р.

Питання: Імпорт товарів військового призначення

Особливості:

- Розширення кола суб'єктів господарювання, які можуть імпортувати в Україну товари для потреб оборони держави;
- Спрощення порядку реєстрації таких суб'єктів у Держекспортконтролі та отримання ними відповідних дозвільних документів;
- Скасування вимоги про отримання повноважень від Кабміну на право здійснення такого імпорту.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України № 247 від 10.03.2022 р.

Питання: Обмеження перетину кордону України

Особливості:

У зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні, за деякими виключеннями заборонено виїзд за межі країни чоловіків віком від 18 до 60 років, за виключенням певних категорій осіб, які:

- не підлягають мобілізації чи мають відстрочку від призову відповідно до закону;
- виїхали до інших держав на постійне місце проживання, що відповідно документально підтверджено українськими дипломатичними установами;
- є здобувачами фахової передвищої та вищої освіти, асистенти-стажисти, аспіранти та докторанти, які навчаються за кордоном за денною або дуальною формами здобуття освіти (студенти, слухачі);
- здійснюють перевезення для потреб Сил оборони України, перевезення медичних, гуманітарних вантажів, а також військовозобов'язані працівники підприємств залізничного транспорту, які забезпечують функціонування та безперебійну роботу залізниці.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України № 383 від 29.03.2022 р.

Постанова Кабінету Міністрів України № 399 від 01 квітня 2022 р.

Питання: Експорт сільськогосподарських товарів

Особливості:

- Заборона експорту низки сільськогосподарських товарів: (а) овес; (b) просо; (c) гречку; (d) цукор; (e) сіль; (f) жито.

- Дозволено експорт за умови декларативного ліцензування: пшениця і суміш пшениці та жита (меслин); кукурудза; м'ясо курей свійських; яйця кур свійських; олія соняшникова; велика рогата худоба, жива; м'ясо та субпродукти з великої рогатої худоби, морожені розсольні та ін. Це означає дозвіл експорту з відповідним інформуванням Уряду та видачею безоплатної ліцензії протягом доби.
- Також запроваджена фактична заборона на вивіз добрив із України, зокрема азотних, фосфорних, калійних та складних добрив, а саме: добрива мінеральні або хімічні, азотні (код УКТ ЗЕД 3102); добрива мінеральні або хімічні, фосфорні (код УКТ ЗЕД 3103); добрива мінеральні або хімічні, калійні (код УКТ ЗЕД 3104); добрива мінеральні або хімічні із вмістом двох чи трьох поживних елементів: азоту, фосфору та калію; інші добрива; товари цієї групи у таблетках, упаковках масою бруто не більш як 10 кг (код УКТ ЗЕД 3105).

Правовий акт:

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Постанова Кабінету Міністрів України № 207 від 05.03.2022 р. Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. № 1424.

Постанова Кабінету Міністрів України № 422 від 09.04.2022 р. Про внесення змін у додатки 1 і 5 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 р. № 1424.

Питання: Повне ембарго на імпорт товарів з РФ.

Особливості:

- Уряд заборонив ввезення на митну територію України в митному режимі імпорту товарів з Російської Федерації, у зв'язку з військовою агресією РФ щодо України.

Правовий акт:

Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».

Постанова Кабінету Міністрів України № 426 від 09.04.2022 р. «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації».

Питання: Спрощення правил видачі дозволів на міжнародні вантажні перевезення

Особливості:

Міністерство інфраструктури України запровадило спрощення правил видачі дозволів на міжнародні вантажні перевезення з 4 квітня 2022 року. Прийняття рішення обумовлено «закриттям транзиту територією Білорусі та Росії», а також «збільшенням кількості вантажних перевезень автомобільним транспортом».

У зв'язку з цим Міністерство інфраструктури вирішило:

- збільшити термін дії електронної заявки на отримання дозволів із 7 до 10 днів;
- збільшити до 5 усіх видів дозволів Польщі, на один транспортний засіб з квітня до травня;
- збільшити до 2-х усіх видів дозволів Чехії на місяць на транспортний засіб з повною масою до 10 т;
- зняти обмеження для поїздок територією Сербії (до перевезень допущені транспортні засоби, вага яких менше 10 т), до моменту прийняття рішення Румунією про транзитний проїзд її територією без дозволів було прийнято рішення оформляти дозволи ОЧЕС тим автомобільним перевізникам, які виконують перевезення до Грузії, Азербайджану, Казахстану, Узбекистану на транспортні засоби екологічного стандарту Євро-3 і вище.

Станом на 4 квітня вдалося домовитися про скасування двосторонніх та транзитних дозволів на перевезення територією семи країн Європейського Союзу, зокрема з Болгарії, Угорщини, Італії, Данії, Латвії, Естонії, Литви а також територією Грузії та Туреччини. Згоду на транзитні перевезення без дозволів надала і Словаччина.

Правовий акт:

Порядок оформлення і видачі дозволів на поїздку по територіях іноземних держав при виконанні перевезень пасажирів і вантажів автомобільним транспортом у міжнародному сполученні, їх обміну та обліку, затвердженого наказом Міністерства транспорту України від 20.08.2004 № 757;

Наказ Міністерства інфраструктури України «Про затвердження Протоколу № 51 засідання Комісії з розгляду питань, пов'язаних з оформленням, видачею, обліком та аналізом ефективності використання дозволів на поїздку по територіях іноземних держав» № 173 від 02.04.2022р.

Питання: Мультиmodalьні перевезення та поняття «сухий порт»

Особливості:

АТ «Укрзалізниця» (надалі – «УЗ») максимально ефективно намагається виконувати всі свої стандартні обов'язки, а також надає допомогу решті бізнесу.

В умовах воєнного стану УЗ пропонує:

- свої виробничі потужності в Центральній і Західній Україні для перенесення виробництв зі сходу країни. Частина колишніх складів і виробничих приміщень, що не використовуються, може бути використана експортерами (імпортерами) під тимчасове підлогове зберігання сільгосппродукції та інших товарів при формуванні партій товару;
- сприяння приватному бізнесу у будівництві залізничних або мультиmodalьних терміналів (сухих портів) на стиках із Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Залізниця надає свою інфраструктуру, а з іншими питаннями бізнесу має допомогти місцева влада;

Сухий порт – це мультиmodalьний логістичний центр з інфраструктурою, що дозволяє імпортерам та експортерам користуватися всіма перевагами морського порту, але на суші.

У ньому вантажовласник може отримати повний комплекс послуг з обробки вантажу, крім навантаження/вивантаження або із судна. Серед основних послуг «сухих портів» є: обробка та зберігання вантажів; стафування та розстафування вантажів у контейнери; обробка та зберігання навалочних вантажів; митне оформлення та огляд; упаковка, перепакування та маркування вантажів; ремонт контейнерного обладнання та транспорту; транспортно-експедиційні послуги; банківські, страхові, фінансові послуги; бронювання транспорту; брокерські послуги; перевантаження вантажу інші види транспорту; доставка вантажу до кінцевого пункту призначення – «остання миля».

На Рівненщині вже працює сухий порт Одеської компанії Imtrex, на заході України – Західний контейнерний термінал. У новій ситуації їхні логістичні можливості набувають значно вагомішого значення, зокрема і для перевалки зернових. Ці термінали працюють як на експорт, так і на імпорт. В умовах, коли через наші морські порти отримати вантажі неможливо, багато хто вже починає розглядати вивантаження в інших портах Чорного моря, наприклад у Румунії, і доставку в Україну залізницею через західний кордон.

На сьогодні схема, за якої вантажі, доставлялися автотранспортом у порти, вже не працює. Обстановка з паливом та на дорогах ускладнилася, та й везти товар в порти стає неможливо – вони не працюють на відправку вантажів.

На зміну таким маршрутам приходить схема відвантаження зерна у вагони та відправлення їх поїздами до Європи через західний кордон. При цьому трейдерам доводиться освоювати нову

ділянку роботи – взаємодію з «Укрзалізницею». Або, коли немає своїх можливостей, платити експедиторським компаніям, які можуть організувати такі перевезення.

Правовий акт:

Закон України «Про мультимодальні перевезення»

Питання: Спрощення фітосанітарних заходів при імпорті сільськогосподарської продукції рослинного походження

Особливості:

- спрощення фітосанітарних заходів при імпорті сільськогосподарської продукції рослинного походження та створення безперервного постачання такої продукції на період воєнного стану, уряд спростив вимоги до імпорту та переміщення сільськогосподарської продукції рослинного походження, в тому числі насіння, в умовах воєнного стану.
- отримання документів, адміністративних послуг та фітосанітарних процедур у будь-якому територіальному органі Держпродспоживслужби, а також проведення фітосанітарних експертиз (аналізів) у будь-якій фітосанітарній лабораторії Держпродспоживслужби;
- спрощення фітосанітарного контролю імпорту товарів, що належать до груп 07-12 згідно з УКТ ЗЕД, шляхом проведення виключно інспектування без відбору зразків та фітосанітарної експертизи (аналізів). Повноцінний фітосанітарний контроль здійснюється, якщо фітосанітарні сертифікати відсутні або недійсні; вантаж не відповідає інформації, зазначеній у фітосанітарному сертифікаті; під час інспектування виявлено зараження (його ознаки) або пошкодження шкідниками;
- скасування вимоги проведення фітосанітарного контролю супровідного дерев'яного пакувального матеріалу (палети, піддони, коробки пакувальні, ящики тощо), в якому імпортується товари, що не належать до продукції рослинного походження.
- скасування обов'язковості переміщення територією України імпортованих об'єктів регулювання, у тому числі насіння, у супроводі карантинного сертифіката. Карантинний сертифікат видається виключно на вимогу особи.

Правовий акт:

Постанова Кабінету Міністрів України «Про деякі питання здійснення фітосанітарних заходів та процедур в умовах воєнного стану» № 398 від 01.04.2022р.

III. Майнові та договірні (зобов'язальні) питання

Питання: Вилучення майна у громадян для оборонних потреб держави

Особливості:

Під час воєнного стану може відбуватися вилучення (примусове відчуження) майна у громадян для оборонних потреб держави. При цьому, таке відчуження може відбуватися виключно за рішенням командування ЗСУ, або за погодженням з державною адміністрацією. Вилучення майна в даному разі можливе лише за умови повного відшкодування його вартості, а сама процедура має супроводжуватися оформленням обов'язкових документів.

Суб'єкт прийняття рішення про вилучення, відчуження - рішення приймає військове командування за погодженням з обласною, районною, чи міською державною адміністрацією або виконавчим органом місцевої ради. У місцевостях, де ведуться бойові дії, примусове відчуження або вилучення майна здійснюється за рішенням військового командування без погодження з вищевказаними органами.

Юридичне оформлення відбувається шляхом складення акту за зразком, затвердженим Кабінетом Міністрів України. Даний акт підписується власником майна або його законним представником і уповноваженими особами, що погодили вилучення та скріплюється печатками військового командування та/або зазначених органів. **Право державної власності на вилучене майно виникає з дати підписання акта.** З метою надання справедливої оцінки розміру компенсації, до акта про вилучення також додається оцінка. У разі неможливості залучити до оцінки майна суб'єктів оціночної діяльності така оцінка проводиться органами державної влади або органами місцевого самоврядування за погодженням із власником майна. У разі відмови або відсутності власника майна зазначені органи мають право проводити оцінку самостійно. Однак, така оцінка майна може бути оскаржена до суду.

Право на компенсацію мають юридичні особи комунальної і приватної форми власності та фізичні особи, у яких відчуженні будівлі, споруди, транспортні засоби та інше майно для потреб держави в умовах воєнного стану і відповідно їх правонаступники та спадкоємці. Компенсація з попереднім повним відшкодуванням його вартості здійснюється військовим командуванням чи органом, що прийняв рішення про таке відчуження, за рахунок коштів державного бюджету - протягом п'яти наступних бюджетних періодів після скасування правового режиму воєнного стану.

Попереднє повне відшкодування вартості примусово відчуженого майна здійснюється на підставі проведеної на момент вилучення оцінки. Для отримання наступної повної компенсації його колишній власник після скасування воєнного стану звертається до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем відчуження майна із заявою, до якої додаються акт і документ, що містить висновок про вартість майна.

У разі якщо після скасування воєнного стану майно, яке було примусово відчужене, збереглося, а колишній власник або його представник наполягає на його поверненні, таке повернення здійснюється в судовому порядку. При цьому, одночасно з поверненням майна особа зобов'язується повернути грошову суму, яка була нею одержана у зв'язку з відчуженням майна.

Правовий акт:

Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» № 4765-VI від 17 травня 2012 р.

Закон України «Про мобілізацію та мобілізаційну підготовку»

Питання: Залучення під час мобілізації транспортних засобів та техніки підприємств, установ та організацій

Особливості:

Під час мобілізації здійснюється вилучення транспортних засобів та техніки підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності на умовах повернення їх після оголошення демобілізації.

- Територіальні центри комплектування та соціальної підтримки (раніше - Військовий комісаріат) здійснюють залучення транспортних засобів і техніки за лімітами затвердженими Кабінетом Міністрів України, як окремо, так і у складі спеціальних формувань, які передаються до складу військових формувань під час мобілізації.
- **Керівники підприємств, установ та організацій забезпечують доставку і передачу військовим формуванням в установлені строки у визначених пунктах передачі транспортних засобів і техніки у технічно справному стані з відповідними реєстраційними документами та документами, що засвідчують їх технічний стан, а також укомплектованих запасними частинами, шанцевим інструментом і заправним інвентарем.**

- **Оформлення** такого залучення під час мобілізації транспортних засобів і техніки здійснюється на підставі відповідного акту приймання-передачі. Акт складається у трьох примірниках і підписується керівником підприємства, керівником територіального центру комплектування та соціальної підтримки та командиром (начальником) військової частини (підрозділу), установи та організації військового формування, якому передається транспортний засіб або техніка, і скріплюється печатками.
- В акті зазначається залишкова (балансова) вартість транспортного засобу або техніки, визначена відповідно до даних балансу підприємства, установи та організації, складеного на останню звітну дату (останній день кварталу (року)).
- За ініціативою власника та за рахунок його коштів може проводитися незалежна оцінка майна шляхом залучення суб'єкта оціночної діяльності.
- Після взяття на облік у відповідній військовій частині (підрозділі), установі прийнятих транспортних засобів і техніки проводиться їх відомча реєстрація.
- **Повернення** транспортних засобів і техніки здійснюється протягом 30 календарних днів з дати оголошення демобілізації через територіальні центри комплектування та соціальної підтримки, які здійснили залучення.
- Для повернення, керівники підприємств звертаються до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем їх залучення.
- Строки та пункти повернення майна визначаються територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки і доводяться до відома керівників підприємств.
- Обсяг шкоди, завданої транспортним засобам і техніці внаслідок їх залучення, визначається під час підготовки майна до повернення. Визначення обсягу шкоди, здійснюється суб'єктом оціночної діяльності або судовим експертом.
- Про повернення транспортних засобів і техніки, залучених під час мобілізації, складається акт. До акта додається висновок експерта (експертне дослідження) або звіт про оцінку майна (акт оцінки майна).
- **Право на компенсацію шкоди**, завданої транспортним засобам і техніці мають юридичні особи комунальної і приватної форми власності, майно яких залучалось. Компенсація здійснюється за рахунок коштів державного бюджету протягом п'яти наступних бюджетних періодів після демобілізації та повернення майна.
- Для отримання компенсації, керівник підприємства, звертається до територіального центру комплектування та соціальної підтримки за місцем їх залучення із заявою, до якої додаються акт приймання-передачі, (експертне дослідження) або звіт про оцінку майна.
- Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки розглядає заяву протягом 10 робочих днів з дати її подання.
- За результатами розгляду заяви територіальний центр комплектування та соціальної підтримки оформляє висновок про здійснення виплати для компенсації шкоди. Виплата здійснюється у порядку черговості оформлення висновків.
- У разі, коли внаслідок залучення під час мобілізації майно було знищено, його власнику відшкодовується майнова шкода, визначена за результатами незалежної оцінки, на дату проведення такої оцінки.
- Транспортні засоби і техніка, які були знищені внаслідок їх залучення під час мобілізації, підлягають списанню з балансового обліку підприємств. Спори, пов'язані з виплатою компенсації розв'язуються в судовому порядку.

Правовий акт:

Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» № 4765-VI від 17 травня 2012 р.

Закон України «Про мобілізацію та мобілізаційну підготовку»

Питання: Націоналізація майна РФ та її резидентів

Особливості:

03.03.2022 року було прийнято Закон України № 2116-IX «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів», відповідно до якого:

- примусовому вилученню підлягає майно, яке належить на праві власності РФ або її резидентам;
- примусове вилучення майна РФ та її резидентів здійснюється без будь-якої компенсації (відшкодування) їх вартості;
- рішення про примусове вилучення в Україні об'єктів права власності РФ та її резидентів приймається РНБО та вводиться в дію указом Президента України;
- проект рішення про примусове вилучення об'єктів права власності РФ та її резидентів до РНБО вноситься Кабінетом Міністрів України;
- не пізніше як у шестимісячний строк після скасування чи завершення воєнного стану в Україні указ Президента України про примусове вилучення в Україні об'єктів права власності РФ та її резидентів підлягає затвердженню Верховною Радою України, шляхом прийняття відповідного закону;
- примусово вилучені об'єкти права власності РФ та її резидентів передаються у господарське відання на тимчасовій або постійній основі спеціалізованому державному підприємству, яке у разі необхідності створюється за рішенням Кабінету Міністрів України;

Також Верховною Радою України був прийнятий проект Закону про внесення змін до Закону України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів» щодо уточнення окремих положень (Законопроект № 7169 від 15.03.2022 р.) з метою розширення сфери дії Закону України № 2116-IX. Наразі цей Закон залишається на підписі у Президента України та не вступив в законну силу.

Особливості:

- до резидентів РФ зараховуються також громадяни Росії та особи, які не є її громадянами, але мають «найбільш тісний зв'язок з РФ, зокрема мають місце проживання або займаються основною діяльністю»;
- зараховуються юридичні особи (їх філії, представництва), що здійснюють свою діяльність відповідно до законодавства України на території України:
 - a. засновником (учасником, акціонером) або бенефіціаром яких прямо або опосередковано є Російська Федерація, та/або
 - b. яких Російська Федерація прямо або опосередковано має частку у статутному (складеному) капіталі, акції, паї, інше членство (участь у будь-якій формі) у юридичній особі;
 - c. чи у яких юридичні особи, засновником (учасником, акціонером) або бенефіціаром яких прямо або опосередковано є Російська Федерація, мають частку у статутному (складеному) капіталі, акції, паї, інше членство (участь у будь-якій формі) у юридичній особі.

- також до резидентів країни-агресора за рішенням РНБО чи суду зараховуються фізичні або юридичні особи незалежно від громадянства, місця проживання, місцезнаходження, основної діяльності, які публічно заперечують чи підтримують російську воєнну агресію проти України, встановлення тимчасової окупації в Україні та які не зупинили своєї економічної діяльності у Росії в період воєнного стану.

Правовий акт:

Закон України № 2116-IX від 03.03.2022 року «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності Російської Федерації та її резидентів».

Закон України «Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного чи надзвичайного стану» (Законопроект № 7169 від 15.03.2022 року).

Питання: Воєнний стан як підстава звільнення від відповідальності (форс-мажорна обставина)

Особливості:

- Відповідно до законодавства України особа, яка порушила зобов'язання, звільняється від відповідальності за порушення зобов'язання, якщо вона доведе, що це порушення сталося внаслідок випадку або непереборної сили.
- Такими форс-мажорними обставинами (обставинами непереборної сили) є, в тому числі: загроза війни, збройний конфлікт або серйозна погроза такого конфлікту, включаючи (але не обмежуючись) ворожі атаки, блокади, військове ембарго, дії іноземного ворога, загальну військову мобілізацію, військові дії, оголошену й неоголошену війну. Отже, починаючи з 24 лютого 2022 року з моменту оголошення військового стану, на територію України розповсюджується дія форс-мажорних обставин.
- Торгово-промислова палата України (далі - ТППУ) спростила процедуру посвідчення форс-мажорних обставин та видачі сертифікатів.
- Так метою уникнення навантаження та прискорення процедур, ТППУ розмістила на власному офіційному сайті лист-повідомлення від 28.02.2022 р. № 2024/02.0-7.1, яким засвідчила форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили): військову агресію Російської Федерації проти України, що стало підставою введення воєнного стану з 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року строком на 30 діб відповідно до Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24.02.2022 р. № 64/2022.
- Таким чином, ТППУ засвідчила той факт, що вищевказані обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення є надзвичайними для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб за договорами. Оскільки лист ТППУ адресовано невизначеному колу осіб (зазначено - "всім, кого це стосується"), отже для посвідчення форс-мажорних обставин достатньо надати контрагенту даний лист, що звільняє особу від штрафних санкцій у зв'язку невиконанням умов договору з 24 лютого 2022 року.

Правовий акт:

Цивільний кодекс України (ст. 617)

Закону України "Про торгово-промислові палати в Україні" (ст. 141)

Лист-повідомлення ТППУ від 28.02.2022 р. № 2024/02.0-7.1

IV. Судочинство

Питання: Робота судів України в період воєнного стану

Особливості:

Відповідно до ст. 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства в умовах воєнного стану забороняється. Тобто воєнний стан формально не зупиняє здійснення судочинства.

24.02.2022 року Рада Суддів України прийняла рішення «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ», відповідно до якого зокрема вирішено: у випадку загрози здоров'ю, життю та безпеці відвідувачів та працівників суду здійснення судочинства певним судом може бути припинено до усунення обставин, які зумовили небезпеку.

03.03.2022 року Рада Суддів України опублікувала рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану, серед яких вказано зокрема про те, що:

- особливості роботи суду визначаються виходячи з поточної ситуації у відповідному регіоні;
- при визначенні умов роботи суду у воєнний час необхідно керуватися реальними поточними обставинами, що склалася в регіоні;
- усі доступні працівники суду, по можливості, переводяться на дистанційну роботу;
- визначається мінімальна кількість осіб, які повинні знаходитися у приміщенні суду упродовж робочого дня. Організується чергування суддів та працівників апаратів судів;
- громадянам роз'яснюється можливість відкладення розгляду справ у зв'язку із воєнними діями та можливість розгляду справ в режимі відеоконференції;
- обмежується допуск в судові засідання осіб, які не є учасниками судових засідань;
- розгляд справ по можливості відкладається (за винятком невідкладних судових розглядів), зважаючи на те, що велика кількість учасників судових процесів не завжди мають змогу подати заяву про відкладення розгляду справи або не можуть прибути в суд у зв'язку з небезпекою для життя;
- справи, які не є невідкладними, розглядаються лише за наявності письмової згоди на це усіх учасників судового провадження;
- процесуальні строки по можливості продовжуються щонайменше до закінчення воєнного стану;
- зосередитись необхідно виключно на проведенні невідкладних судових розглядів (взяття під варту, продовження строків тримання під вартою);
- якщо за об'єктивних обставин учасник провадження не може прибути в судові засідання суд може допустити участь такого учасника в режимі відеоконференції за допомогою будь-яких інших технічних засобів, в тому числі і власних;
- у разі, якщо провадження розглядається колегіально і колегія суддів не може зібратись в одному приміщенні, то допустимий розгляд справ з різних приміщень судів, в тому числі з використанням власних технічних засобів.

03.03.2022 року Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів» (законопроект № 7117), відповідно до якого: у зв'язку зі стихійним лихом, військовими діями, заходами щодо боротьби з тероризмом або іншими надзвичайними обставинами, робота суду може бути припинена з одночасним визначенням іншого суду, який буде здійснювати правосуддя на території суду, що припинив діяльність та який найбільш територіально наближений до суду, роботу якого припинено.

Розпорядженнями Голови Верховного Суду неодноразово змінювалася підсудність справ деяких судів у Харківській, Донецькій, Луганській, Херсонській, Чернігівській, Житомирській, Запорізькій, Київській та інших областях, зокрема:

- справи, які розглядалися судами в Харківській області будуть передані Полтавським судам.
- справи, що розглядалися в Чернігівській області - розподіляються між судами Черкаської та Київської області.
- Ленінський і Ордонікідзевський районні суди Харкова змінили підсудність на Київський районний суд Полтави; Ірпінський міський суд Київської області змінив підсудність на Переяслав-Хмельницький міськрайонний суд.

Додаткові відомості:

- на Державну судову адміністрацію України покладений обов'язок складати перелік тимчасово непрацюючих судів, з яким можна ознайомитись на офіційному вебсайті органу: <https://dsa.court.gov.ua/dsa/>;
- розпорядження Голови Верховного Суду про зміну територіальної підсудності через неможливість здійснити правосуддя під час воєнного стану публікуються на офіційному вебсайті ВС: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>;
- надсилати кореспонденцію в суди рекомендовано через «Укрпошту» та/або систему «Електронний суд»;
- отримати інформацію щодо стану розгляду справ можна телефоном єдиного контакт-центр судової влади України.

Правовий акт:

Стаття 26 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Рішення Ради Суддів України «Щодо вжиття невідкладних заходів для забезпечення сталого функціонування судової влади в Україні в умовах припинення повноважень ВРП та воєнного стану у зв'язку зі збройною агресією з боку РФ».

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо зміни підсудності судів» (законопроект № 7117).

Розпорядження Голови Верховного Суду від 06.03.2022 № 1/0/9-22 «Про зміну територіальної підсудності судових справ в умовах воєнного стану», від 08.03.2022 № 2/0/9-22, від 25.03.2022 № 14/0/9-22, від 04.04.2022 № 15/0/9-22, від 06.04.2022 № 16/0/9-22, від 08.04.2022 № 17/0/9-22.

Президент Асоціації адвокатів України

Ольга ДМІТРІЄВА

Віцепрезидент Асоціації адвокатів України

Олег МАЛІНЕВСЬКИЙ

Даний Звіт підготовлений Всеукраїнською громадською організацією “Асоціація Адвокатів України”, виходячи із законодавства станом на 22 квітня 2022 року, в рамках підтримки та співпраці з Міністерством закордонних справ України за участі Генерального партнера Асоціації - Адвокатського об’єднання EQUITY.

Всеукраїнська громадська організація "Асоціація адвокатів України" є всеукраїнською громадською неприбутковою організацією, яка створена на засадах професійної належності та об’єднує адвокатів для сприяння розвитку та зміцненню інституту адвокатури в Україні, підвищення рівня правової допомоги, підвищення ролі та авторитету адвокатури в суспільстві та задоволення та захисту прав та законних інтересів членів Асоціації. Асоціація Адвокатів налічує у своєму складі більше 5,5 тисяч членів зі всієї України, що на добровільних засадах об’єднались задля підвищення рівня захисту прав та законних інтересів українського народу.

З початку війни Асоціація звернулася від імені тисячів своїх членів до міжнародних компаній щодо необхідності припинення економічної діяльності на території РФ; до Верховної Ради України, Кабінету міністрів України та Національного банку України щодо спрощення порядку добровільного фінансування потреб української армії, територіальної оборони та цивільного захисту; та разом з іншими організаціями, які представляють правову спільноту України, звернулася до юристів усіх країн світу, зокрема, й безпосередньо до 152 держав, які підписали Конвенцію про запобігання злочину геноциду та покарання за нього, щодо зобов’язання цих держав негайно втрутитись і зупинити геноцид українців, який проводить РФ.

Адвокатське об’єднання EQUITY - національна провідна юридична фірма, має великий досвід у сферах судового вирішення спорів, банківського, фінансового, адміністративного, митного та корпоративного права, кримінального судочинства, white-collar-crime та інших практиках судового (процесуального) захисту клієнтів, що підтверджується на міжнародному та національному рівні. Так, другий рік поспіль компанія входить до ТОП-5 юридичних компаній згідно рейтингу “ТОП-50 юридичних компаній України”, займає ТОП позиції на командному та індивідуальному рівні в своїх профільних практиках за дослідженнями “Ukrainian Law Firms: a Handbook for Foreign Clients”, “Best Lawyers”, “Who is Who Legal”, “Chambers Europe”, “Legal 500” та інші.